

Csaba Zágon

A hazai vállalkozások lehetőségei és korlátai a hon- és rendvédelmi/rendészeti szervek technikai eszközállományának és gazdálkodásának korszerűsítésében

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem biztosított fórumot 2011. április 21-én a kapcsolatok kereteinek és az együttműködés feltételeinek megvitatására a védelmi szektor szükségleteinek kielégítésében érdekelt hazai gazdasági társaságok és ügyfeleik: a fegyveres erők és a rendészeti szervek, valamint a felügyeletüket ellátó minisztériumok számára.

A tanácskozást a Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetségének Hon- és Rendvédelmi/Rendészeti Szervek Tagozata, a Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Rendészettudományi Társaság, a Magyar Védelmiipari Szövetség és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Bolyai János Hadmérnöki Karának Katonai Logisztikai Intézete szervezték. Prof. dr. Padányi József mérnök ezredes, a ZMNE megbízott rektora megnyitójában hangsúlyozta, hogy az egyetem kötelességének tekint minden olyan kezdeményezés felkarolását, amely előreviheti a honvédelem ügyét. A jelen tanácskozás kétségkívül ebbe a körbe tartozik, hiszen pontosan látjuk az ország gazdasági helyzetét, a kihívások alól pedig a sem a hon- és rendvédelmi szervek, sem pedig a védelemgazdasági szereplők nem húzhatják ki magukat.

* * *

Dr. Tóth László, a Belügyminisztérium helyettes államtitkára előadásában ismertette az államadósságának alakulását az elmúlt tíz évben. Ennek kapcsán tért ki a kormány Széll Kálmán tervére, amelynek elsődleges célja az államadósság csökkentése a foglalkoztatási ráta emelésével és más intézkedésekkel, köztük strukturális változtatásokkal. Elmondta, hogy az államadósságot 2014-ig kezelhető szintre, a GDP 50%-a alá tervezik leszorítani. Az új Széchenyi-terv és annak alprogramjai keretében mintegy kétezer milliárd forintot fordítanak a jövőben a hazai vállalkozások támogatására, fejlesztésre. Mindezek adják azokat a makrogazdasági kereteket, amelyek befolyásolják majd a védelemgazdasági szektor és hazai ügyfelek viszonyát is. A BM

fejlesztési teveiről úgy fogalmazott, hogy azok az „... intelligens, fenntartható, befogadó fejlődést szolgálják”.

Kádár Róbert, Honvédelmi Minisztérium Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatalának főigazgató-helyettese mondandójában áttekintette a haderő főbb fejlesztési és modernizációs programjainak irányait, prioritásait. Fontos feladatként jelölte meg a harcérintkezésben résztvevő katonáink túlélőképességének növelésére irányuló fejlesztéseket. Ismertette a rendőrség és a honvédség közös fejlesztésein alapuló, *A jövő katonája* elnevezésű program lényegét. Elmondta, hogy bár mindezek megvalósításában külföldi védelemgazdasági szereplők is részt vesznek, a hazai ágazatot szeretnék egyre inkább „helyzetbe hozni”. Ezzel összefüggésben nagy jelentőségűnek nevezte a NATO Kutatási és Technológiai Szervezete, valamint az Európai Védelmi Ügynökség tevékenységét a jövőbeni hadiipari fejlesztések terén.

Dr. Botos Balázs, a Nemzetgazdasági Minisztérium külgazdaságért felelős helyettes államtitkára a védelmi és a biztonsági ipar közeledésére hívta fel a figyelmet. Mindkettőt kimagasló eredmények, csúcstechnika, csúcstechnológia jellemzik, amelyek révén verseny-, piac- és exportképes termékeket állítanak elő – hangsúlyozta az előadó. Ez utóbbi jelentősége abban rejlik, hogy külföldi megrendelésekkel ki lehet lépni a relatíve kicsi hazai piacról, ez pedig kapacitásnövekedéssel járhat, ami a gazdaságos gyártás egyik alapvető feltétele. Az önálló platformgyártás helyett az integráció és a beszállítói lehetőségek, fejlesztések jelentik az ágazat jövőjét. A védelmi ipar fejlesztése szempontjából kulcsfontosságú, hogy a fejlesztéspolitika a hazai tudásra támaszkodjon, továbbá a technológia- és termékfejlesztés integráltan menjen végbe. Mindez kedvezően befolyásolhatja az ágazat teljesítő- és versenyképességét. Ezt a kedvező tendenciát tovább segítheti a kormányzat és az ipar közti párbeszéd csakúgy, mint a közös, nemzetközi fejlesztésekben való részvételünk. Külön szolt a korrupciós jelenségekből fakadó nemzetgazdasági veszteségek tudatos csökkentéséről.

Seregi Katalin ezredes, a HM Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatal gazdasági igazgatója, a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszerének (HTVTR), illetve a tervezés folyamatának áttekintése keretében ismertette azokat a tényezőket, amelyekre a tervezés folyamatában tekintettel kell lenni. A szerteágazó folyamatokat a HTVTR egyes alrendszerire lebontva mutatta be, együtt az azokban megjelenő döntéshozatali elemekkel, pontosítással és kiegyensúlyozással.

Lajtár József rendőr vezérőrnagy az Országos Rendőr-főkapitányság gazdasági főigazgatója az elmúlt két évre vonatkozóan elemezte a rendőrség pénzügyi helyzetét, vagyonát, a tárgyi eszközállomány jellemzőit. Alapvető feladatuk az informatikai biztonság növelése, ezért az eszközbeszerzések egyik nagy szelete az informatika. Ezt elsősorban szolgáltatáscsomag beszerzésével képzelik el, amiben magyar beszállítóra számítanak. Példaként említette a vidéki rendőr-kapitányságok, őrsök, illetve körzeti megbízotti irodák számára az adatátviteli sávszélesség biztosítását, amely elengedhetetlen a rendőrség informatikai adatbázisaihoz való hozzáféréshez. Egy másik informatikai vetület a hatékonyabb és gazdaságosabb irodatechnikai infrastruktúra kidolgozása. Egyéni nyomtatók helyett például multifunkcionális hálózati megoldások felé szándékoznak lépni, így csökkentve a nyomtatással és az üzemeltetéssel kapcsolatos kiadásokat. A beszerzések jelentős hányada támogatással valósul, illetve valósult meg. Ezek lehetővé teszik EU-s, illetve más források lehívását,

csökkentik a beszerzésekhez szükséges saját erőt. Nem nyújtanak azonban segítséget a beszerzett eszközök fenntartási, üzemeltetési költségeinek fedezéséhez, ezért nagyon körültekintően kell eljárni a támogatott beszerzési projektekkel. Szólt a fegyverzet korszerűsítéséről, amiben a jövőben nagy szerepe lehet a magyar védelmi iparnak is. Jó döntésnek nevezte azt az intézkedést, amelynek eredményeként a rendőrség gépjármű-állományának jelentős részét bérli. Kitért a gazdaságosabban beszerezhető, egységes ruházatról, őrsők és körzeti megbízotti irodák típusterveken alapuló építéséről, amelyek ugyancsak a takarékoságot, a költségek kímélést szolgálják.

Dr. Tollár Tibor nyugállományú polgári védelmi dandártábornok, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) főigazgatójának gazdasági helyettese szerint az OKF problémáinak egyik forrása, hogy a szervezetnek speciális felszerelésekre, eszközökre, berendezésekre van szüksége, miközben az egyazon feladatokra használt eszközök rendkívül sokszínűek. Eszközállományuk fejlesztésében a jövőben az lesz a prioritás, hogy a szervezetnek mire van szüksége, nem pedig az, hogy a gyártók, forgalmazók mit akarnak nekik eladni. Jelentős beruházást terveznek például a gépjárműfecskeendők terén. Megcélzották 15 járműtípus cseréjét, amelyben – megfelelő kooperáció mellett – a hazai ipar is képes lenne kiszolgálni az igényeiket. Ugyanilyen fontos kihívás az eszközök fejlesztése és az egyéni védőfelszerelések beszerzése is. Ez utóbbiak esetében óriási különbségek lehetnek az árban, ezért különösen fontosnak tartják a védelmi képességek megléte mellett a költséghatékonyságot. Logisztikai szolgáltató központjaik az alkalmazási igény szempontjából sokszor rossz helyen vannak, illetve azokban rossz körülmények között, rossz eszközöket tárolnak. Lehetőségként felmerült, hogy ezen – legalább részben – piaci úton lehetne javítani.

Semegi Attila nyugállományú ezredes, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának (BVOP) főtanácsadója szerint BVOP kezelésében és az országos parancsnok irányítása alatt lévő 12 gazdasági társaság speciális lehetőségeket teremt a védelmi szektor számára, amennyiben ezek ebbe a szegmensbe is termelnek, szolgáltatnak. A BV számára szükséges forrásokat nemcsak állami költségvetésből teremtik elő. Az említett gazdasági társaságok – önfenntartó tevékenységük mellett – hozzájárulnak a központi költségvetés kiadásainak csökkentéséhez. Egy új logikai rendszer szerint a megépülő BV-intézetek optimális esetben akár önfenntartó tevékenységet folytathatnának, de legalábbis olcsóbbá tehetnék a működtetés költségeit. Elsősorban környezetbarát megújuló energia előállítására gondoltak, amely akár az adott település lakossági ellátásából is részt vállalhat. Egy másik lehetőség az lenne, hogy a meglévő gazdasági társaságok jogszabály által biztosított állami beszállító státuszt érjenek el. Ez oly módon lehetséges, hogy – hasonlóan a márka, vagy a védelmi közösségek rendszeréhez – partnerségi rendszerekhez kapcsolódnának. Ilyen módon például a ruházati ellátás terén látnak lehetőséget a hon- és rendvédelmi szektor ellátására, de ez akár az élelmiszer-előállítás terén is elképzelhető lenne.

Hegedűs Szabolcs pénzügyőr ezredes a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) főosztályvezetője előadásában az APEH, illetve a Vám- és Pénzügyőrség összevonásából a közelmúltban létrejött új szervezet sajátosságairól beszélt. Elmondta, hogy a NAV több mint 23 ezer főt foglalkoztat, ahol mindössze 5800 fő hivatásos, egyenruhás pénzügyőr szolgál, a többiek kormánytisztviselők, közalkalmazottak. 2011-re 9646 milliárd forint bevétel beszedését irányozták elő, amelynek teljesítésében – könnyen belátható – akár

egy napi kiesés is rendkívül nagy összeget eredményezne. Az új szervezet működésében – a kormány szándékai szerint – a korábbinál nagyobb hangsúlyt kell kapnia a közszolgáltató tevékenységnek. Emellett kiemelt feladat az adminisztratív terhek, a bürokrácia csökkentése csak úgy, mint a külső partnerekkel folytatott és a szervezeten belüli információáramoltatás korszerűsítése. Komoly kihívást jelent a lehető legjobb kockázatelemzés alapjául szolgáló adatbázis létrehozása úgy, hogy annak közben meg kell felelnie az adatvédelmi és egyéb szabályoknak is. A NAV speciális helyzetben van: állami adó- és vámhatóságként a kormány irányítása, és az adópolitikáért felelős miniszter felügyelete alatt álló kormányhivatal; másfelől államigazgatási, de fegyveres rendvédelmi feladatokat is végrehajtó országos hatáskörű szerv, amely a központi költségvetésben önálló fejezetet képez. A fegyveres rendvédelmi feladatokat mindössze 5800 hivatásos pénzügyőr látja el. A relatíve kis létszám – például az egyenruházati megrendelések terén – nem teszi gazdaságossá, hogy a szervezet önállóan jelenjen meg a piacon, így a kooperáció útját választja más rendvédelmi, illetve fegyveres testületekkel. Hasonló megfontolások jelenhetnek meg a védelmi ipari szektorral való kapcsolatok terén. A támogatások igénybevételével megvalósult beszerzéseknél náluk is fontos szempontot jelentenek az üzemeltetési, működtetési költségek. A közelmúltban beszerzett eszközök jelentős része mára az erkölcsi elavulás stádiumába jutott. A beszerzések tervezésekor azonban nem lehetett előre látni azt, hogy ezt követően lesznek-e források az elavult eszközök cseréjére. Az üzemeltetési költségek előteremtése terén a költségvetési törvény sajátos forráslehetőséget biztosít a beszedett adó, vám és egyéb járulékokból, melyeknek meghatározott százalékat a szervezet a működésre használhatja fel. Az alapfilozófia itt az, hogy modernebb eszközök alkalmazásával növelhető a költségvetési bevétel, amely így kompenzálja a beszedéssel kapcsolatban jelentkező többletköltségeket is. A fejlesztésre fordítható saját forrás azonban náluk is rendkívül kicsi: mindössze 1 milliárd forint, ami a 111,7 milliárd forintos évi mérlegfőösszegnek, kevesebb, mint 1%-a.

* * *

A konferencia további előadói a védelmi szektor igényeit, a védelmi ipar képességeit, lehetőségeit mutatták be. *Spaics József*, az 1993-ban létrehozott Magyar Védelmiipari Szövetség elnöke – egyetértve a *dr. Botos Balázs* helyettes államtitkár előadásában elhangzottakkal – úgy vélekedett, hogy a hazai feladatokat elsődlegesen saját források, belső lehetőségek felhasználásával kellene megoldani. A rendszerváltást követően a magyar védelmi ipari szektor elveszítette afrikai, távol-keleti ügyfeleinek jelentős részét, aminek visszahódítására kevés lehetőség kínálkozik. Jelenleg kevés exportképes hadiipari terméket állítanak elő hazánkban, így az ágazat jövője elsősorban a HM és a BM, illetve a honvédség, a rendőrség és a katasztrófavédelem megrendeléseitől függ, miközben ezek sem kötik le kapacitásaikat. Szeretnék elérni, hogy a védelmi iparral kapcsolatos beszerzésekben a magyar összetevő a jelenlegi nagyjából 15%-os részarányról legalább 30%-ra emelkedjen. A szövetségnek jelenleg 43 tagja van, ugyanakkor hazánkban 480 vállalat rendelkezik védelmi ipari tevékenység folytatásához szükséges engedéllyel. A szektor által foglalkoztatott munkavállalók száma mindössze 22 ezer fő. Mindennek tükrében igen nagy szükség van az – egyébként előkészületben levő – védelmi ipari stratégiára.

Zsitnyányi Attila, a Magyar Védelmiipari Szövetség alelnöke, elmondta, hogy a korábbi nagyvállalati struktúrák helyett ma a kis- és középvállalatok jellemzőek a szektorban, miközben megmaradt néhány nagy cég is. Bár a termékek közt nincsenek önálló platformok (például harci repülőgépek, harckocsik stb.), van elegendő egyéb megrendelői igény, aminek a kiszolgálására lenne célszerű összpontosítani. A szektor elsődleges feladata szükségképpen a hazai igények kiszolgálása, e mellett jelenhet meg az export képessége. Az ágazat termékeinek exporthányada ma 5–10% között mozog, ez a rendszerváltás előtt 76%-volt. A termelés 90–95%-a hazai piacra irányul, ahol azonban a fő ügyfélkör beszerzési struktúrájában mindössze 14–16%-ban jelennek meg a magyar cégek. Az alelnök felhívta a figyelmet arra, hogy ha egy adott termékkörben huzamosan tolódik a hazai igény megjelenése – nem szabad csodálkozni azon, ha az érintett KKV-k nem fejlesztenek arra a termékkörre, hanem a túlélésükre koncentrálnak. Ha viszont a potenciális megrendelők néhány évre előre meghirdetnék fejlesztési szándékaikat, és azt be is tartanák, akkor arra a hazai védelmi ipar képes lenne felkészülni, illetve célirányosan fejleszteni. A büntetés-végrehajtás részéről körvonalazott, gyakorlatilag zárt, védett piac elképzelése helyett a versenyt és a tervezhetőséget preferálják. A karbantartás és az üzemeltetés terén szintén vannak hazai kapacitások. Külföldi eszközök beszerzésekor azonban ilyen képességek jellemzően csak akkor tudnak itthon megmutatkozni, ha valamilyen hazai partner bevonásával létrejövő vagy beszállítói konstrukciót választanak. A külföldi partner jellemzően nem érdekelt hazai karbantartó-kapacitás létrehozásában. Ennek hiányában az eszközök rendszerben tartása, működtetése, üzemeltetése, illetve karbantartása komoly gondot okozhat a megrendelőknek. Nem véletlen, hogy az üzemeltetés, karbantartás problematikáját a rendőrség, a katasztrófavédelem és a NAV előadói is érintették valamilyen formában, ami a probléma létezésére utal. Az előadó mondandóját a magyar védelmi ipar által előállított termékek és szolgáltatások bemutatásával és elemzésével zárta.

* * *

Prof. dr. Nagy László nyugállományú mérnök ezredes, a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke, zárszavában örömét fejezte ki, hogy létrejött ez a tanácskozás. Szükségesnek tartotta azonban elmondani, hogy a rendezvényen – ellentétben a konferencia címével – nem a hazai vállalkozások lehetőségeinek és korlátainak elemzése kapott hangsúlyt, bár kétségtelenül erről is volt szó. Inkább a gazdálkodói szektor ügyfelei: a hon- és rendvédelmi/rendészeti szervek fogalmazták meg elvárásaikat a magyar védelmi iparral szemben, illetve értékelték, értelmezték saját helyzetüket. Fenntartva tehát, hogy az eredetileg meghirdetett problémakör további elemzést igényel, fontosnak és hasznosnak értékelte az elhangzottakat. Annál is inkább, mert a rendezvény erősítette a kapcsolatot a magyar védelmi ipar és annak ügyfelei, megrendelői között. Ez pedig egyaránt szolgálja mindkét oldal érdekeit.